

Column

Het winnen van emotie

Het lijkt wel of bij gebrek aan controle over de bovengrondse zaken alle emoties en politieke energie zich verplaatsen naar ondergrondse zaken. Het wantrouwen in de samenleving balt zich samen in het schaliegasdebat, waarbij schalie symbool is geworden voor alles wat in de weg staat van een duurzamere energie-economie. Inmiddels loopt de besluitvorming door een nieuw onderzoek naar eventueel geschikte locaties aanzienlijke vertraging op.

De besluitvormingsprocedure, waarin inspraak, rapportages en toetsing aan de wetgeving centraal staat, wordt door een ‘never-nooit-niet’ benadering van maatschappelijke waarde ontdaan. En dat is jammer. Informatie en desinformatie lopen door elkaar, waardoor het vertrouwen van burgers in dergelijke besluitvormingsprocedures wordt aangetast. In het geval van de huidige besluitvorming over schaliegas gaat het om een testboring, zodat vastgesteld kan worden of er commercieel winbare hoeveelheden gas voorhanden zijn of niet. Mocht dan blijken dat ondernemingen tot winning willen over gaan,

moet in een aparte besluitvormingsprocedure een winningsvergunning worden aangevraagd, waarin de lokale onder- en bovengrondse effecten en belangen nader worden bekeken. Ook daar speelt inspraak een belangrijke rol. De politiek zou zich verantwoordelijker moeten voelen voor de eigen besluitvormingsprocedures en belanghebbenden moeten aansporen daaraan deel te nemen. Het spelen met emoties is verkeerd, ook in het licht van toekomstige besluiten. Bovendien sleept de huidige manier van politiek bedrijven de potentie van geothermische energie mee in het geëiste verbod op boren.

Welles-nietes

Er is meer wat me stoort in de huidige discussie: de transitie naar een duurzamere energie-economie zal ons nog vaker voor moeilijke beslissingen stellen over ruimtegebruik, compensatie voor ongemak, inzet van technologie en het effect hiervan op de leefomgeving van bewoners. Denk hierbij aan de inwoners van Urk inzake het windpark. Willen we de omslag maken, dan zullen we goede regels en procedures hard nodig hebben, evenals goede kennis van boven- en ondergrond. Bovendien zullen we vertrouwen moeten kunnen hebben in de wijze waarop besluiten tot stand komen. Daarbij helpt zuiver discussiëren, maar ook het niet-al-te-zeer politiseren van expertise. Dit laatste is niet alleen van belang voor de energiediscussie. Ook op andere terreinen worden wetenschap en wetenschappers steeds vaker inzet van politiek, waarbij in de hitte van het debat taak en functie regelmatig vergeten wordt of details worden uitvergroet buiten de context van het gevraagde. Menig wetenschapper die zijn hoofd buiten de universiteitsdeur heeft gestoken, heeft deze haastig weer terug moeten trekken om de schade te beperken. Deelname aan het politieke besluitvormingsproces vergt een goede functie- en taakopvatting van de deelnemers. En zeker van politici die deze processen mogen toetsen, maar niet

als moderne consumenten informatie en argumenten bij elkaar horen te shoppen waarbij kieskeurig mandjes worden gevuld naargelang het ingenomen standpunt of waardepatroon.

Lange adem

Transitie is niet van de ene op de andere dag het duurzame paradijs binnen stappen, maar is een proces van vallen en opstaan, van lasten en lusten, van inpas- en aanpassen en van het managen van nieuwe economische en technische risico's. Een duurzamere samenleving vereist ook innovatie. Echter, deze innovatie moet ook door de maatschappij gedragen kunnen worden en vergt de nodige inspanning van eenieder. Niet alleen innovaties in hernieuwbare energie, maar ook op het gebied van fossiele brandstoffen omdat ze lang deel uit zullen blijven maken van onze energie-economie. Immers, het aanbod van hernieuwbare energie is vaak variabel en de opslag van elektriciteit is nog te beperkt. Bovendien bedient elektriciteit slechts een deel van de vraag naar energie. Ook warmte, koeling en transport horen tot de energie-economie.

Samenwerking

Het kort geleden gesloten Energieakkoord onderstreept de mogelijkheid tot samenwerking tussen verschillende belangengroepen. Verder wordt in het Topsectorenbeleid Energie gezocht naar doorbraken op korte en langere termijn door een variëteit aan instellingen, grote en kleine ondernemingen. Ondanks de huidige moeilijke economische periode

komt de samenwerking toch tot stand. Dat zou het vertrouwen tussen de verschillende belangengroepen moeten versterken. In het schaliedebat is daarvan nog weinig te merken.

Belang van gas

De koolstofvoetafdruk van ons energiesysteem zal kleiner moeten worden. Gas speelt daarin voor mij een cruciale rol - ook gas uit eigen (Europese) bodem, omdat we daar veel beter op kunnen toezien dat het daadwerkelijk verantwoord gewonnen wordt. De betrokkenheid van burgers en wetenschap is hard nodig om de uitdaging van de duurzamere energie-economie aan te gaan. Maar deze betrokkenheid moet vooruitstrevend zijn, in de volle breedte, in het besef van tijd en ruimte, taak en functie en niet alleen bestaan uit nee. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen.